

Historische Vereniging

Zuidoost-Drenthe

Nieuwsbrief

L.S.,

Dit is alweer de tweede Nieuwsbrief van de Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe. Zoals u ziet is de vormgeving geheel veranderd en kunnen we spreken van een eigen 'huisstijl'. Deze "huisstijl" is geheel belangeloos ontworpen door ons medelid R. van der Wijk, waarvoor onze dank.

We gaan de zomervakantie tegemoet en dan zullen de activiteiten van de Historische Vereniging even op een laag pitje te staan. We eindigen ons "eerste seizoen met een lezing van voorzitter Jan Bakker over de slag bij Ane. Meer hierover vindt u verderop in deze Nieuwsbrief.

In het najaar pakken we de draad weer op. We willen dan ook beginnen met het opstarten van werkgroepen, die zich gaan bezighouden met bepaalde facetten van de locale en regionale geschiedenis. Want wat is immers een historische vereniging zonder het verrichten van historisch onderzoek. Heeft u suggesties voor onderwerpen of wilt u graag aan de slag in een werkgroep, laat dat ons dan even weten. Zo kunnen we een beetje inzicht krijgen in de interesses onder onze leden. Ook allerlei andere ideeën zijn natuurlijk van harte welkom. Het welslagen van de werkgroepen en de uitgave van een almanak hangt mede van u af. We hebben daarom steun nodig van nog meer nieuwe leden om het één en ander in de toekomst mogelijk te maken. Uw suggesties kunt u kwijt bij de heer Katoen of de heer de Leeuw. Het adres en telefoonnummer vindt u elders in deze Nieuwsbrief.

Wij wensen u een prettige zomervakantie!

Juni 1992 - 1e jaargang - nr.:2

Almanak voor Zuidoost-Drenthe

In de Nieuwsbrief van maart j.l. werd uw aandacht gevestigd op het samenstellen van een reeks publikaties. Het lijkt het bestuur namelijk van groot belang om een eigen serie op te zetten, niet alleen bestemd voor de leden, maar voor allen, die in hun voorgeschiedenis geïnteresseerd zijn.

Suggesties voor een passende naam ontvingen we (nog) niet, maar wel enige toezeggingen, om voor deze serie een bijdrage te leveren. Gemakshalve hanteren we de werktitel "Almanak voor Zuidoost-Drenthe", zodat we weten waarover we het hebben!

Het is nu zover, dat kopij voor deze eerste almanak ingeleverd kan worden bij de secretaris (Ruinerbrink 37, 7812 RA Emmen). De heer Katoen zal de artikelen doorspelen aan de redactie, bestaande uit de heren P. Dokter en G. de Leeuw (zie vorige Nieuwsbrief).

U dient hierbij enige 'spelregels' in acht te nemen. De totale omvang dient plm. 10 velletjes van het A4-formaat te bedragen (dus inclusief eventuele foto's, tekeningen, noten en literatuurlijst).

De bijdragen dienen, zoals dat zo mooi heet, populair-wetenschappelijk getoonzet te zijn. D.w.z. dat de inhoud verantwoord is en dat het verhaal voor een brede lezerskring interessant (toegankelijk) is.

De redactie zal één en ander op elkaar afstemmen, zodat de onderlinge uniformiteit gewaarborgd is. Met name wordt gedacht aan het gebruik van afkortingen, de spelling, de wijze van samenstellen van een literatuurlijst, e.d.

Het spreekt vanzelf, dat de bijdrage leesbaar wordt ingeleverd, zodat deze gemakkelijk door een derde op floppy kan worden gezet, want aanleveren per diskette scheelt aanzienlijk in de kosten!

Verder dient de inhoud afwisselend te zijn en dat houdt in, dat een artikel wellicht beter past in een volgende

almanak. Mochten er veel bijdragen worden ingezonden, dan bestaat de mogelijkheid voor de redactie om met themanummers te werken. Mocht de redactie het wenselijk vinden, dat om wat voor reden dan ook veranderingen in het artikel zouden moeten worden aangebracht, dan zal de auteur daarvan op de hoogte worden gesteld.

Zo gauw de redactie, in samenwerking met het bestuur bepaald heeft wat de inhoud zal zijn, zal worden bekeken hoe de almanak gefinancierd kan worden. Daarvoor zijn diverse mogelijkheden waarop we nog niet in hoeven te gaan. Mochten er vragen zijn dan kunt u met de heer Katoen of de heer De Leeuw contact opnemen. Beiden zijn overdag te bereiken onder telefoonnummer 05913-49631. De redactie wacht nu maar af...

De penningmeester aan het woord

Het blijkt, dat een aantal van u de contributie nog niet heeft betaald. We hopen, dat u dat gauw even in orde wilt maken.

We hebben een rekening bij de RABO bank. Het nummer is 10 44 68 815, t.n.v. de Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe. De contributie bedraagt f 25,- en meerdere leden van één gezin betalen f 10,-. Het giro-nummer van de bank is 816267.

Bij voorbaat hartelijk dank!

Lezing van J. Bakker

"Slag bij Ane" in ruimer kader.

De Middeleeuwen vormen de meest gewelddadige periode in de geschiedenis van het Westen. Waarom krijgt dan -waar het Nederland betreft- de moord op Floris V van Holland veel meer aandacht dan de Slag bij Ane? Want de aanleiding tot die slag lijkt wel een regionale riddervete maar de oorzaak zal dieper. En de gevolgen van "Ane" deden zich voelen in een groot deel van de lage Landen en het Rijnland. De slag bij Ane heeft, politiek, alles in zich om gezien te worden als een slag om de heerschappij in het Noordelijk kustgebied. Als Rudolf niet was afgemaakt door de woedende verwanten van gesneuvelde tegenstanders, dan zou zijn opzet waarschijnlijk toch doodgelopen zijn op de mentaliteit van de Friezen.

Tijdens de tweede ledenvergadering van de Historische Vereniging van Zuidoost-Drenthe zal Jan Bakker pogen,

de slag bij Ane te plaatsen in een wat ruimer kader dan tot nu gebruikelijk was. Van de tiende tot de dertiende eeuw deden zich in West-Europa vier belangrijke ontwikkelingen voor, die uiteindelijk zouden leiden tot de opkomst van autonome vorstendommen en het herstel van het koningschap, dat na Karel de Grote gaandeweg aan aanzien had ingeboet. Die ontwikkelingen waren: 1. een veranderde opvatting over het huwelijk; 2. de Investituurstrijd; 3. de Vredesbeweging, die uitliep op 4. de Kruistochten, waarvan de Slag bij Ane een onecht kind blijkt te zijn.

Toen bisschop Otto van der Lippe machteloos bleek tegen het ondermijnen van zijn aanzien door Rudolf van Coevorden, riep hij als oud-Kruisridder zijn wapenbroeders van de Duitse Orde te wapen. Zij dachten een Godgevallig werk te doen door het heroveren van de (Utrechtse) kerk en van haar bisschop. Dat gegeven maakt het interessant, tussen de regels te lezen van "Quadam narracio", de kroniek die het enige verslag van de strijd geeft.

De lezing wordt gehouden op dinsdag, 30 juni 's avonds vanaf 20.00 uur, in het parochiehuus achter de r.k. kerk aan de Meerstraat in Emmen.

Aanwinsten

Van een inwoner uit Emmen ontvingen wij enkele mappen met oude krant artikelen ten geschenke, bestemd voor het archief van de vereniging. Het betreft o.a. de artikelen, die in het Emmer Weekblad in de zestiger jaren verschenen over "Emmen, in vroeger jaren". Op 31 juli 1968 schreef Bruino in dit weekblad: "Met wit geschuurde klompjes zag ze ze gaan, de bezodigde opa's en oma's van nu, tot hun 12e à 13e jaar gingen ze wijsheid vergaren in ..." de school van Jan de Boer."

De geschiedenis van de school in Emmen begint eigenlijk bij de reformatie. Daarvoor zal er ook zeker les zijn gegeven, maar in oude stukken vinden we na de reformatie de naam opduiken van meester-koster Harmen Dries, die zijn aanstelling nog verkreeg vanwege zijn stadhouder, en wiens taak het was de brave dorpsjeugd te onderwijzen, welke functie hij vervulde naast koster.

De school waar dit gebeurde stond op de plaats van de tegenwoordige Haddersbank. Na de naam Dries komen we de naam Gerrits tegen, een geslacht dat van het eind van de gouden eeuw tot 1806 de scepter zwaaide over de Emderschool. In dat jaar volgde de schoonzoon van meester-koster Gerrits, de heer Jan Hoasken, hem op in beide functies. De omwenteling gebeurde niet zonder moeilijkheden.

De toenmalige Schulte schoolopziender Pathof wenste een nieuw gebouw bij de in diensttreding van meester Jan Haasken. Hiertegen werd nogal bezwaar gemaakt door gezaghebbenden, zodat zij Pathof dwongen tot ongewone maatregelen. In één nacht brak hij en zijn helpers het schooltje af, en verving het in veertien dagen tijd door een nieuwe. Zo kreeg schoolopziender Pathof toch zijn zin, en kreeg de Emder school niet alleen een nieuwe meester met een nieuwe naam, maar ook een nieuw gebouw. Meester Jan stierf in 1821 en werd opgevolgd door zijn zoon Hendrikus.

Deze Hendrikus, een nogal bijgelovig en eigenaardig persoon, maakte de bouw mee van de nieuwe school, die plaatsvond rond 1850.

Dit was wel tegen de bedoeling van de kerkeraad die Hendrikus geen vaste benoeming wilde geven, maar daarbij in botsing kwam met de overheid, die een vaste benoeming eiste, en die tenslotte ook verkreeg voor meester Hendrikus Haasken die stierf op 25 december 1864. Omdat geen opvolgers in de tak Haasken aanwezig waren werd benoemd meester Jan de Boer. Vele oudere inwoners van het huidige Emmen, ik vertelde u dat reeds in de aanhef, zullen nog vele herinneringen bewaren aan deze meester-koster, die op zijn beurt weer de bouw van de nieuwe school meemaakte in 1893.

Meester Jan de Boer is overleden in 1919 op 19 april. Zijn taak is zeker niet gemakkelijk geweest. In de oude school vinden we nog een cel voor arrestanten van de politie. Deze werd gebruikt voor kleine vergripen of voor voorlopige bewaring tot het transport naar Assen. Ook werd hier loting gehouden voor de dienstplicht. Menige jongen van toen zal menig maal de school hebben vervloekt misschien wel het laatst toen hij zich moest laten inlijven in het leger. Maar vaker, daar zijn wij van overtuigd, zal hij de mooiste herinneringen ophalen uit zijn jeugd, die zich heeft afgespeeld met als middelpunt dit gebouw.

Hij zal ze nu verhalen aan zijn kleinkinderen, maar in zijn stem zal nog het respect doorklinken voor de meester.

Geert Venegeerts (Wevergeerts)

Een historisch figuur uit oud-Emmen

Op het oude kerkhof in Emmen, tussen de imposante grafzerken van de boerengeslachten van naam, staat links bij de ingang, een klein grafzerkje. Dit is de laatste rustplaats van Geert Venegeerts, één van de markante figuren uit oud-Emmen. Er werd zelfs een weggetje bij de es naar hem genoemd, de Venegeerts-weg. Wie was deze man?

Zijn vader kwam als jonggezel uit Bentheim, in de tijd dat veel handwerklieden zich in Nederland vestigden. Hij streek in Emmen neer waar Geert op 20 januari 1849 werd geboren. Geert bleef zijn hele leven vrijgezel en had een weverij, waaraan hij zijn bijnaam dankt; Wevergeert. Maar naast wever was hij ook klokkeluider, telegrambesteller, inzeper bij twee scheerbazen, imker, klusjesman en verkoper van almanakken en kalenders. Ook hield hij zich met archeologie bezig. Hij heeft eens een urn gevonden, waar een andere urn inzat, met daarin nog een urn. Maar hij was bovenal een denker en een ziener. Een dorpsgenote vertelde in de jaren zestig: "Hie was allied 't middelpunt van d'aol'n en de jong'n. 's Zummers zal wij 's aov'nds met mekaar op de Brink, Wevergeert in 't midden wij d'rum hen. Ik vergeet 't nooit; hie kon zo mooi vertel'n. Handleezn en waarzeg'n kun ie ook. 't Is wel al vieftig jaar lee'n dat 'e teeg'n mij'j zee: "Hier vlak-bij'j door in 't noordoost'n, zie ik 's aov'nds oal-tied duuzenden lochies, door mut vast en zeker nog es 'n stad kom'm". (Nu wonen er sinds enige jaren duizend en mensen in flatgebouwen!)

"Op 'n aovnd, oeze kinder speuld'n op de brink, zee'e iniens teeg'n mij: "Vrouw Gravers, eej trekt je kinder op veur de oorlog. Later, as ik er niet meer zin, zu'j nog es an mij'j denk'n!" In 1940 is oeze zeun in Brabant in de oorlog unkom'm..."

Als filosoof zei hij vaak: "Aj weet'n wilt oj met een eerluk meëns te doen hebt, moej z'in de haand kiek'n. As ze daar hoor hebt zint ze eerluk". Toen hij ouder werd kon je hem horen zeggen: "I Giet mij'j os 'n hen, ik krab achteroel". Op een avond dat hij in de scheerwinkel bezig was met het inzepen van klanten, kwam een jonge onderwijzer binnen, bekeek het werk van Wevergeert en sprak: "Is dat inzepen? Je moet het eerst maar eens leren op een varkenskop". Wevergeerts vertrok geen spier, schoof een lege stoel voor de spiegel en zie beleefd: "Nou, meneer, dat had ik ook al gedacht, gao maar zill'n."

Wevergeert rooide ook eens een perceeltje aardappelen in de tuin van een hotelhouder. Na een uurtje wilde hij wel een hartversterking, maar de hotelhouder was hierin niet één van de vlugsten. Dat wisten ook de burenen en achtereenvolgens reikten buurman M, K en N over de heg enige cognacjes aan. Toen de hotelhouder ook nog eens aankwam met de drank was Wevergeert al behoorlijk in de olie.

Het eind van het lied was dat hij door de burenen in een kruiwagen naar huis werd gereden. Door het gehobbel op de keien werd Wevergeert echter onpasselijk. Tot grote ontzetting van de burenen bevochtigde hij de straat met een vuurrode vloeistof. Bloed! Onmiddellijk werd de dokter erbij gehaald. Deze

kwam ter plaatse en schaterde: "Jonges, breng em
moor hen berre. Hie hef je weer te pakk'n. Raobiet'n
van de veurige dag!"

Zoals gezegd was Wevergeert een denker en ziener.
Een halve eeuw voordat de radio haar intrede deed
voorspelde hij: "D'r kom'n nog es kassies, daar je de
maensn in praot'n heur'n kunt. En eej zult ze ook nog
'n keer in Lond'n en Paries loop'n zien!"

En zo kwam dan op 5 februari 1927 aan dit merk-
waardige leven een einde. Wevergeert rust op het oude
kerkhof, waar aan de overkant duizenden lichtjes
schijnen van de flats op de Baander. "Ik wus't ja wal
mien jong, zo zult kom'm!"

Bewerkt naar: Nederlands Volksleven, 13de jaargang nr.3. De drentse spelling hierin
is gehandhaafd.

Wij ontvingen van een lezeres een advertentie uit 1931,
die wij u niet willen onthouden.

Hierin wordt de oprichtingsvergadering van de
Oudheidkamer aangekondigd. In 1991 was dat dus
precies 60 jaar geleden.

Een jubileum ging geruisloos voorbij in het jaar
dat de Oudheidkamer definitief zijn deuren sloot...

 Zij, die belang
stellen in de oprich-
ting van een

Oudheidkamer voor Emmen,

worden uitgenodigd tot bij-
woning eener samenkomst ten
gemeentehuize alhier,

op Vrijdag 8 Mei a.s.,
des namiddags om 2 uur.

De voorloopige Commissee.

De uitgave van de Nieuwsbrief is
mogelijk gemaakt door het
Nationaal Veenpark.

Onze hartelijke dank daarvoor!